

19, 20 i 21 de novembre de 2020

El passat se'ns apareix com omnipresent i està contingut en el present de tal manera que ha esdevingut, en algunes ocasions, un recurs aplicable en una diversitat considerable d'usos. És tal aquesta multiplicitat d'usos que, amb freqüència, la generació d'un coneixement rigorós dels temps que ens han precedit és una excepció i, deixat en un segon pla, s'imposa la comercialització, la superficialitat i la banalització. Abunden arreu, i especialment en l'àmbit de la gestió del patrimoni, recreacions que volen atènyer la impossibilitat de reproduir el passat tal com va ser. També, creacions literàries, propostes cinematogràfiques i sèries televisives tenen en el temps pretèrit una gran font d'inspiració. Alhora, també, proliferen jocs de vídeo, atraccions de parcs temàtics o activitats lúdiques com jocs d'escapada en viu (escape room) que fonamenten els seus guions en fets o personatges històrics. Aquesta industrialització del tractament del passat comporta distorsions i carències de rigor. Tot empitjora quan el passat que es vol restituir o que es vol explotar turísticament està relacionat amb fets heretats de caire traumàtic. És a dir, quan es tracta d'episodis que continuen persistint com a no resolts en la memòria col·lectiva. Pensem en conflictes bèl·lics relativament recents, genocidis, dictadures i guerres brutes, i violències polítiques.

Una eina per tractar aquests passats és la patrimonialització. Una de les preguntes que ens podríem formular és si aquestes opcions de preservació han de tenir límits ètics. ¿Quins són els mecanismes lícits de patrimonialització quan el material sobre el qual es treballa es tracta d'episodis traumàtics relativament recents? Amb freqüència s'ha parlat d'indústria de la memòria per criticar negativament el que es considera una aproximació irrespectuosa al passat. Banalització, maniqueisme i simplificació són alguns dels atributs que s'empren quan les visions del passat que s'acaben imposant socialment s'allunyen de la precisió historiogràfica suposadament científica i de l'honestedat intel·lectual. Però, una altra pregunta a fer-se és qui ha de garantir aquesta transmissió i divulgació acurades de les lectures del passat. Les polítiques públiques de memòria, sens dubte, hi poden tenir un paper fonamental. Podrien ser la base per edificar el que en àmbits anglosaxons es coneix com una "història pública". És a dir, fer possible que els continguts generats des del camp de la historiografia especialitzada arribin al conjunt de la ciutadania. És obvi, doncs, que en aquest accés hi han de tenir un paper rellevant el foment i la divulgació en forma d'adaptació d'aquests continguts a les tècniques de patrimonialització i als circuits del turisme cultural.

Es podria afirmar, doncs, que a l'entorn de la memòria, sobretot si és recent, la controvèrsia gairebé hi és implícita. En aquest sentit, posicionaments polítics confrontats, visions contraposades pel que fa a la patrimonialització o, fins i tot, expectatives comercials i turístiques comporten sempre debats enconats. La complicació pot veure's incrementada quan, a l'espai públic, hi romanen vestigis de règims polítics anteriors no democràtics. Escultures relacionades amb l'esclavisme i el colonialisme, simbologia i complexos monumentals nazis, feixistes –o franquistes– o la imatgeria estalinista serien alguns dels exemples més coneguts. Com actuar enfront d'aquestes herències és una de les qüestions més rellevants que pretén plantejar aquest col·loqui; eradicació, resignificació, banalització, indiferència, abandonament i oblit són termes utilitzats habitualment.

En definitiva, en aquest col·loqui es pretén abordar, d'una banda, la tensió entre la transmissió rigorosa del coneixement històric i les tendències patrimonialitzadores que se situen a vegades a prop de la mercantilització del passat. De l'altra, a mode de taller de discussió, es vol plantejar una reflexió a l'entorn de les polèmiques que suscita el que a grans trets anomenaríem la "monumentalística totalitària".

Dijous, 19 de novembre

CONFERÈNCIA INAUGURAL

18.00 h Antonio Cazorla
"Europa i el patrimoni memorial controvertit"

18.30 h Ludmila Catela Da Silva
"Espais de memòria, controvèrsies a l'entorn als usos i les estratègies de representació. Una mirada llatinoamericana"

19.00 h Debat i cloenda

Divendres, 20 de novembre

Sessió de matí

11.00 h Xosé Núñez Seixas
"Els llocs de memòria dels dictadors del segle XX: una visió comparativa"

11.30 h Stephane Michonneau
"L'herència patrimonial de la Guerra Civil: el cas controvertit de Belchite"

12.00 h Emilio Grandío
"El Pazo de Meiras. Un espai patrimonial conflictiu"

12.30 h Debat i cloenda

Sessió de tarda

16.00 h Nathalie Raoux
"Una memòria per a la història o una història per a la memòria? Controvèrsies al voltant de la mort de Walter Benjamin"

16.30 h Jorge Luis Marzo
"Franco: la construcció d'un fantasma privat"

17.00 h Valentina Pisanty
"Els guardians de la memòria i la crisi de la democràcia"

17.30 h Debat i cloenda

Dissabte, 21 de novembre

8.00 h Ruta a peu Banyuls-Portbou en homenatge a Walter Benjamin. Aquesta ruta es recorrerà amb un/una artista que realitzarà una proposta dins l'esperit del Walking Art (caminar com a pràctica artística) en totes les seves versions i possibilitats.

Projecte realitzat amb la col·laboració del Centre de Creació Contemporània Nau Còclea de Camallera.

Sortida de Portbou

Cal apuntar-se a l'Oficina de Turisme de Portbou abans del dia 17 de novembre de 2020.

T. (0034) 972 125 161

PLATAFORMA ZOOM

Les llengües del col·loqui seran les originals dels ponents i per tant no hi haurà traducció simultània.

Inscripció al col·loqui:

- > Fins al 17 de novembre de 2020
- > info@museuexili.cat
- > memorialdemocratic@gencat.cat
- > Inscripció gratuïta

Le passé semble être omniprésent et faire partie intégrante du présent, à tel point qu'il dans quelques occasions une ressource applicable à une grande variété d'usages. Une variété telle, que fréquemment, la génération des connaissances rigoureuses des temps qui nous ont précédés relève de l'exception. Reléguée au second plan, cette connaissance se voit supplantée par la commercialisation, la superficialité et la banalisation. Les recreations désireuses d'atteindre l'impossibilité de reproduire le passé tel qu'il fut sont omniprésentes, notamment dans le domaine de la gestion du patrimoine. De même, les créations littéraires, les propositions cinématographiques et les séries télévisées s'inspirent beaucoup du passé. Par ailleurs, les jeux vidéo, les attractions des parcs thématiques et les activités ludiques telles que les jeux d'évasion en direct (escape room) qui basent leurs scénarios sur des faits ou personnages historiques ont également le vent en poupe. Cette industrialisation du traitement du passé comporte un corollaire de distorsions et de carences. Tout se dégrade quand le passé que l'on veut restituer ou exploiter touristiquement est lié à des faits hérités de manière traumatique. En d'autres termes, lorsqu'il s'agit d'épisodes restés sans solution dans la mémoire collective, comme par exemple les conflits belliqueux relativement récents, les génocides, les dictatures et guerres sales, ou encore les violences politiques.

Parmi les instruments utilisés pour traiter ce type de passés figure la patrimonialisation. Nous pourrions nous poser la question de savoir si ces options de préservation doivent avoir des limites éthiques. Quels sont les mécanismes licites de la patrimonialisation lorsque le matériel sur lequel on travaille est constitué d'épisodes traumatiques relativement récents ? On a souvent parlé d'« industrie de la mémoire » pour dénigrer ce qui est considéré comme une approche irrespectueuse du passé. Banalisation, manichéisme et simplification sont quelques-uns des termes utilisés lorsque les visions du passé qui finissent par s'imposer socialement s'éloignent de la précision historiographique soi-disant scientifique et de l'honnêteté intellectuelle. Il convient toutefois aussi de se poser la question de savoir qui doit garantir le transfert et la divulgation minutieux de ces lectures du passé. Les politiques publiques en matière de mémoire peuvent indubitablement jouer un rôle crucial à cet égard. Elles pourraient être les piliers sur lesquels construire une « histoire publique », comme on l'appelle dans les milieux anglo-saxons. En d'autres termes, il s'agit de faire en sorte que les contenus générés depuis le domaine de l'historiographie spécialisée parviennent à l'ensemble de la société. Cet accès passe donc, logiquement, par la promotion et la divulgation sous forme d'adaptation desdits contenus aux techniques de patrimonialisation et aux canaux du tourisme culturel.

On pourrait donc dire que, en matière de mémoire, notamment de mémoire récente, la controverse est pratiquement implicite. En ce sens, les positions politiques antagoniques, les visions opposées en termes de patrimonialisation, voire les attentes commerciales et touristiques, comportent toujours des débats animés. La situation peut se compliquer lorsque l'espace public conserve des vestiges de régimes politiques non démocratiques antérieurs. Les sculptures liées à l'esclavage et au colonialisme, les symboles et complexes monumentaux nazis, fascistes –ou franquistes–, ou encore l'imagerie staliniste seraient quelques-uns des exemples les plus connus. Comment agir face à ces héritages ? Il s'agit d'une des questions majeures du colloque. Pour y répondre, les termes généralement utilisés sont éradication, redéfinition, banalisation, indifférence, abandon et oubli.

En définitive, le colloque a un double objectif ; d'une part aborder la tension qui existe entre le transfert rigoureux des connaissances historiques et les tendances patrimonialisatrices, parfois à la limite de la commercialisation du passé ; et d'autre part lancer une réflexion, en guise de débat, sur les polémiques que suscite ce que nous appellerions de manière générale la « monumentalité totalitaire ».

Jeudi 19 novembre

CONFÉRENCE D'OUVERTURE

18.00 h Antonio Cazorla

« L'Europe et le patrimoine
mémorial controversé »

18.30 h Ludmila Catela Da Silva

« Espaces de mémoire,
controverses relatives aux
usages et aux stratégies de
représentation. Un regard
latino-américain »

19.00 h Débat et clôture

Vendredi 20 novembre

Matin

11.00 h Xosé Núñez Seixas

« Les lieux de mémoire des
dictateurs du XXe siècle : une
vision comparative »

11.30 h Stephane Michonneau

« L'héritage patrimonial de la
Guerre civile : le cas
controversé de Belchite »

12.00 h Emilio Grandío

« El Pazo de Meiras. Un
espace patrimonial
conflictuel »

12.30 h Débat et clôture

Après-midi

16.00 h Nathalie Raoux

« Une mémoire pour l'histoire
ou une histoire pour la
mémoire ? Controverses
autour de la mort de Walter
Benjamin »

16.30 h Jorge Luis Marzo

« Franco : la construction
d'un fantôme privé »

17.00 h Valentina Pisanty

« Les gardiens de la mémoire
et la crise de la démocratie »

12.30 h Débat et clôture

Samedi 21 novembre

8.00 h

Route à pied Banyuls-Portbou en hommage à Walter Benjamin

parcourue en
compagnie d'un/e artiste qui
proposera une activité dans
l'esprit du Walking Art (la
marche en tant que pratique
artistique) dans toutes ses
versions et possibilités.

Projet mené en collaboration
avec le Centre de Création
Contemporaine Nau Còclea
de Camallera.

Départ de Portbou

Inscriptions à l'Office du
tourisme de Portbou
avant le 17 novembre
2020.

T. (0034) 972 125 161

PLATEFORME ZOOM

Les langues du colloque seront les
langues maternelles des
conférenciers.
Il n'y aura pas d'interprétation
simultanée.

Inscription au colloque :

- > Jusqu'au 17 novembre 2020
- > info@museuexili.cat
- > memorialdemocratic@gencat.cat
- > Inscription gratuite

El pasado se nos aparece como omnipresente y está contenido en el presente de tal manera que se ha convertido, algunas veces, en un recurso aplicable a una considerable diversidad de usos. Es tal esta multiplicidad de usos que con frecuencia la generación de un conocimiento riguroso de los tiempos que nos han precedido es una excepción y, dejado en un segundo plano, se impone la comercialización, la superficialidad y la banalización. Abundan por todas partes, y especialmente en el ámbito de la gestión del patrimonio, recreaciones que quieren alcanzar la imposibilidad de reproducir el pasado tal como fue. También, creaciones literarias, propuestas cinematográficas y series televisivas tienen en el tiempo pretérito una gran fuente de inspiración. Asimismo, proliferan juegos de vídeo, atracciones de parques temáticos o actividades lúdicas como juegos de escape en vivo (escape room) que fundamentan sus guiones en hechos o personajes históricos. Esta industrialización del tratamiento del pasado conlleva distorsiones y carencias de rigor. Todo empeora cuando el pasado que se quiere restituir o que se quiere explotar turísticamente está relacionado con hechos heredados de tipo traumático. Es decir, cuando se trata de episodios que continúan persistiendo como no resueltos en la memoria colectiva. Pensemos en conflictos bélicos relativamente recientes, genocidios, dictaduras y guerras sucias, y violencias políticas.

Una herramienta para tratar estos pasados es la patrimonialización. Una de las preguntas que nos podríamos formular es si estas opciones de preservación deben tener límites éticos. ¿Cuáles son los mecanismos lícitos de patrimonialización cuando el material sobre el que se trabaja se trata de episodios traumáticos relativamente recientes? Con frecuencia se ha hablado de industria de la memoria para criticar negativamente lo que se considera una aproximación irrespectuosa al pasado. Banalización, maniqueísmo y simplificación son algunos de los atributos que se emplean cuando las visiones del pasado que se acaban imponiendo socialmente se alejan de la precisión historiográfica supuestamente científica y de la honestidad intelectual. Pero, otra pregunta a hacerse es quien tiene que garantizar esta transmisión y divulgación cuidadosas de las lecturas del pasado. Las políticas públicas de memoria, sin duda, pueden tener un papel fundamental. Podrían ser la base para edificar lo que en ámbitos anglosajones se conoce como una "historia pública". Es decir, hacer posible que los contenidos generados desde el campo de la historiografía especializada lleguen al conjunto de la ciudadanía. Es obvio, pues, que en este acceso deben tener un papel relevante el fomento y la divulgación en forma de adaptación de estos contenidos a las técnicas de patrimonialización y los circuitos del turismo cultural.

Se podría afirmar, pues, que, en el entorno de la memoria, sobre todo si es reciente, la controversia casi está implícita. En este sentido, posicionamientos políticos confrontados, visiones contrapuestas respecto a la patrimonialización o, incluso, expectativas comerciales y turísticas comportan siempre debates enconados. La complicación puede verse incrementada cuando, en el espacio público, permanecen vestigios de regímenes políticos anteriores no democráticos. Esculturas relacionadas con el esclavismo y el colonialismo, simbología y complejos monumentales nazis, fascistas -o franquistas- o la imaginaria estalinista serían algunos de los ejemplos más conocidos. Cómo actuar frente a estas herencias es una de las cuestiones más relevantes que pretende plantear este coloquio; erradicación, resignificación, banalización, indiferencia, abandono y olvido son términos utilizados habitualmente.

En definitiva, en este coloquio se pretende abordar, por un lado, la tensión entre la transmisión rigurosa del conocimiento histórico y las tendencias patrimonializadoras que se sitúan a veces cerca de la mercantilización del pasado. Por otro, a modo de taller de discusión, se quiere plantear una reflexión en torno a las polémicas que suscita lo que a grandes rasgos llamaríamos la "monumentalista totalitaria".

Jueves, 19 de noviembre

CONFERENCIA INAUGURAL

- 18.00 h** **Antonio Cazorla**
"Europa y el patrimonio memorial controvertido"
- 18.30 h** **Ludmila Catela Da Silva**
"Espacios de memoria, controversias en torno a los usos y las estrategias de representación. Una mirada latinoamericana"
- 19.00 h** Debate y clausura

Viernes, 20 de noviembre

Mañana

- 11.00 h** **Xosé Núñez Seixas**
"Los lugares de memoria de los dictadores del siglo XX: una visión comparativa"
- 11.30 h** **Stephane Michonneau**
"La herencia patrimonial de la Guerra Civil: el caso controvertido de Belchite"
- 12.00 h** **Emilio Grandío**
"El Pazo de Meiras. Un espacio patrimonial conflictivo"
- 12.30 h** Debate y clausura

Tarde

- 16.00 h** **Nathalie Raoux**
"Una memoria para la historia o una historia para la memoria? Controversias a cerca de la muerte de Walter Benjamin"
- 16.30 h** **Jorge Luis Marzo**
"Franco: la construcción de un fantasma privado"
- 17.00 h** **Valentina Pisanty**
"Los guardianes de la memoria y la crisis de la democracia"
- 17.30 h** Debate y clausura

Sábado, 21 de noviembre

- 8.00 h** **Ruta a pie Banyuls-Portbou en homenaje a Walter Benjamin.** Esta ruta se recorrerá con un / una artista que realizará una propuesta dentro del espíritu del Walking Art (caminar como práctica artística) en todas sus versiones y posibilidades.

Proyecto realizado con la colaboración del Centro de Creación Contemporánea Nau Còclea de Camallera

Salida de Portbou

Hay que apuntarse en la Oficina de Turismo de Portbou antes del día 17 de noviembre de 2020.

T. (0034) 972 125 161

PLATAFORMA ZOOM

Las lenguas del coloquio serán las originales de los ponentes y por tanto no habrá traducción simultánea.

Inscripción al coloquio:

Hasta el 17 de noviembre de 2020
info@museuexili.cat / memorialdemocratic@gencat.cat
Inscripción gratuita

The past seems omnipresent to us and is contained in the present in such a way that it has occasionally become a resource used in a wide variety of manners. These uses are so manifold that the fostering of a thorough knowledge of what has gone before us has frequently become an exception, neglected while commercialization, superficiality and trivialization have taken over. Everywhere one looks, especially in the area of heritage management, there are recreations that aim to achieve the impossible goal of reproducing the past as it occurred. Moreover, we have witnessed a proliferation of literary creations, films and television series for which the past has been a great source of inspiration. Meanwhile, an ever-growing number video games, theme park attractions or fun leisure activities such as escape rooms are created that base their storylines on historical events or characters. This industrialization of the treatment of the past has led to distortion and a lack of rigour. The issue is compounded when the past that one aims to restore or exploit for the purposes of tourism is related to events of a traumatic nature; that is, past events that remain unresolved in the collective memory, such as relatively recent armed conflicts, genocides, dictatorships, dirty wars and political violence.

A tool for approaching the past in this way is heritagization. One of the questions that may be posed is whether these conservation options should have ethical boundaries. What are the acceptable mechanisms of heritagization when it comes to dealing with relatively recent traumatic events? The term "memory industry" has frequently been employed to criticise what is considered a disrespectful approach to the past. Trivialization, simplification and cultural or political Manicheism are some of the terms used when the visions of the past that end up gaining social traction are far removed from supposedly scientific historiographical accuracy and intellectual honesty. However, we must also ask who should guarantee this accurate transmission and dissemination of readings of the past. Public policies on historical memory can undoubtedly play a crucial role. They could constitute the foundation on which to build what is referred to in the English-speaking world as "public history"; that is, to ensure that content generated in the field of specialized historiography reaches the general public. As such, it is obvious that in order to provide this access, it is essential to foster and disseminate this content in a way that adapts to heritagization techniques and cultural tourism circuits.

Therefore, when it comes to memory, especially recent memory, one may argue that controversy is almost implicit. In this respect, clashing political positions, opposing views on heritagization, or even commercial and tourism-related expectations, invariably involve heated debates. Further complications may arise when, in public space, traces remain of previous undemocratic political regimes. Statues related to slavery and colonialism, symbology and monument sites related to Nazi, fascist (or Francoist) ideology, along with Stalinist imagery, are some of the best-known examples. How to deal with this legacy is one of the main issues that this conference aims to address: eradication, resignifying, trivialization, indifference, abandonment and oblivion are frequently used terms in relation to this matter.

In short, this conference aims to address, on the one hand, the tension between the rigorous transmission of historical knowledge and heritagization trends that sometimes stray into commercializing the past. Meanwhile, in the format of a workshop discussion, it seeks to generate reflection on the controversies generated by what we might generally refer to as "totalitarian monument heritage".

Thursday, 19 November

INAUGURAL LECTURE

- 18.00 h** **Antonio Cazorla**
"Europe and its controversial memorial heritage"
- 18.30 h** **Ludmila Catela Da Silva**
"Spaces of memory, controversies surrounding uses and strategies of representation. A Latin American perspective"
- 19.00 h** Debate and closing ceremony

Friday, 20 November

Morning

- 11.00 h** **Xosé Núñez Seixas**
"The sites of memory of 20th century dictators: a comparative view"
- 11.30 h** **Stephane Michonneau**
"The heritage of the Spanish Civil War: the controversial case of Belchite"
- 12.00 h** **Emilio Grandío**
"Pazo de Meiras: a controversial heritage site"
- 12.30 h** Debate and closing ceremony

Afternoon

- 16.00 h** **Nathalie Raoux**
"A memory for history or a history for memory? Controversies concerning the death of Walter Benjamin"
- 16.30 h** **Jorge Luis Marzo**
"Franco: the construction of a private ghost"
- 17.00 h** **Valentina Pisanty**
"The guardians of memory and the crisis of democracy"
- 17.30 h** Debate and closing ceremony

Saturday, 21 November

- 8.00 h** **Banyuls-Portbou walking route in tribute to Walter Benjamin.** You will be accompanied on the route by an artist who will carry out an artistic action within the spirit of walking art, which offers an array of possibilities.

Project organized with the collaboration of the Nau Còclea Contemporary Creation Centre, Camallera.

Departing from Portbou
Please register at the Portbou Tourist Office by 17 November 2020.

T. (0034) 972 125 161

ZOOM PLATFORM

The languages of the conference will be the speakers' native languages and there will be no simultaneous translation service.

Registration:

Deadline: 17 November 2020
info@museuexili.cat / memorialdemocratic@gencat.cat
Free registration

Idea i organització: / Idée et organisation : / Idea y organización: / Idea and organisation:

memorial
democràtic

CWB
Càtedra Walter Benjamin,
Memòria i Exili

Universitat
de Girona

MUM/E
Museu Memorial
de l'Exili

Col·labora: / Collaboration : / Colabora: / With the collaboration of:

EUROM
EUROPEAN
OBSERVATORY
ON MEMORIES

naucòclea

 Ajuntament
de Portbou

 Fundació Solidaritat
UNIVERSITAT DE BARCELONA

Amb el suport de: / Avec le soutien de: / Con el apoyo de: / With the support of:

Diputació de Girona
221 municipis

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union